

თბილისის უნივერსიტეტის შრომები
Труды Тбилисского университета
PROCEEDINGS OF TBILISI UNIVERSITY
334 (1)

დასავლეთ ევროპის ენები და ლიტერატურა
Западноевропейские языки и литература
Western European Languages and
Literatures

თბილისი - Тбилиси-Tbilisi
1999

ТРУДЫ ТБИЛИССКОГО УНИВЕРСИТЕТА
PROCEEDINGS OF TBILISI UNIVERSITY
334 (1)

ЗАПАДНОЕВРОПЕЙСКИЕ ЯЗЫКИ И
ЛИТЕРАТУРА
WESTERN EUROPEAN LANGUAGES AND
LITERATURES

Тбилиси - 1999 - Tbilisi

ლობაში, საქმე გვაქვს როგორც თავად წერის, ისე თვით კომუნიკაციის სრულიად განსხვავებულ ფენომენთან.

ყოველივე ამის შესახებ მოგვითხრობს იტალიელი ავტორის MARIA LUISA DOGLIO-ს ახლახან გამოსული წიგნი, „L'ARTE DELLE LETTERE“, რომელშიც ავტორი მიმოიხილავს XV და XVI საუკუნეების იტალიური ეპისტოლარული დამწერლობის თვალსაჩინო ნიმუშებსა და იმ ცვლილებებს, რომლებიც ამ უკანასკნელმა თანამედროვე ყოფამდე განიცადა. მოცემული ისტორიული ეპოქის კრილში არსებული სოციალურ-კულტურული სინამდვილის ფონზე, ავტორი განიხილავს ეპისტოლარული ჟანრის სხვადასხვა მოდელს. მისი წიგნი წარმოადგენს პასუხის გაცემის მცდელობას იმაზე, თუ რა ბედი ეწია თანამედროვე ეპისტოლარულ ჟანრს, როგორია ის მოდლები, რომლებიც უკვე ყოველგვარი ფიზიკური სატრანსპორტო საშუალებებისა და კონვერტების გარეშე იგზავნება და აისახება ჩვენი კომპიუტერის ეკრანებსა თუ მობილური ტელეფონების დისპლეიზე.

წიგნში მოყვანილი ათი მაგალითი, დაწყებული ცნობილი ჰუმანისტიდან ENEA SILVIO PICCOLOMINI (შემდგომში პაპი პიო II), რომელმაც ლათინურ ენაზე შექმნა თავისი ცნობილი ნოველა (LETTERA AL GIURISTA MARIANO SOZZINI 1444 წლის ივლისში), რომელიც ძალზე ცნობილი გახდა, როგორც LA STORIA DI DUE AMANTI, დამთავრებული ბაროკოს ხანის ავტორით EMANUELE TESAURO, ავტორი ტრაქატისა ARTE DELLE LETTERE MISSIVE (დაბეჭდილი 1674 წელს). მოცემულ დროში მოგზაურობისას ვაწყდებით უცნობილეს ავტორებს (პირველ რიგში, MACHIAVELI-სა და TASSOO-ს არაჩვეულებრივ ეპისტოლარულ ნაწერებს) და ნაკლებად ცნობილი ავტორების წერილებს, შეკრებილს წიგნად გამოცემის თვალსაზრისით. დამწერლობის ასეთ მრავალფეროვნებაში აშკარა შესამჩნევი ხდება, თუ როგორ არსებით ცვლილებას განიცდის თავად იდეა წერილის წერისა, მისი სტილი, დანიშნულება (ფუნქცია), გამოყენება-მოხმარება და სხვ.

ბადოვის უნივერსიტეტის პროფესორი მიკელე კორტელაცო თავის სტატიაში „წერის ხელოვნება“ აღნიშნავს, რომ ყოველდღიურად მთელ იტალიაში დაიგზავნება ათ მილიონზე მეტი სმს-ი. ანუ „პაწაწინა“ მესიჯები, რომლებიც უმნიშვნელოვანეს საკომუნიკაციო საშუალებას წარმოადგენენ. ეს უკანასკნელნი, მიუხედავად იმისა, რომ კნინობით ფორმაში მოვიხსენიეთ, იმდენად მნიშვნელოვანნი არიან, რამ-

დენადაც გაუჩინარებადი: მილიონობით მესიჯი არ ტოვებს ხანგრძლივ კვალს და მალე იცვლება სხვა მომდევნო მილიონებით. სმს-ების მომხმარებლები, ძირითადად, არიან 25 წლამდე ასაკის ახალგაზრდები, რომლებმაც, როგორც იტყვიან, არ იციან და, რომლებსაც არც უყვართ წერა.

„ერთი შეხედვით, მესიჯების გავრცელება ევკლიპტელი წერის დემერტის ტეუტის შურისძიებას წააგავს, — აღნიშნავს ავტორი, — რადგან წლების განმავლობაში შორ მანძილზე გადამცემი აუდიო-ვიზუალური საკომუნიკაციო საშუალებებისგან შევიწროებულ ეპისტოლარულ ჟანრს თანდათანობით მივიწყების საფრთხე დაემუქრა. მაგრამ, სწორედ, მაღალი ტექნოლოგიების (ჯერ ფაქსის, შემდეგ E-mail-ის და ბოლოს სმს-ების) განვითარებამ კვლავ მნიშვნელოვნად აქცია კომუნიკაციის ეს „წერილობითი ხერხი“ (კორტელაცო, 1)

ყველასთვის ცნობილია, რომ სმს-ების გაგზავნისას ხშირად ვაწყდებით ზოგიერთ ტექნიკურ პრობლემას: მესიჯი არ უნდა აღემატებოდეს 160 ასოსაგან შემდგარ ტექსტს. გარდა ამისა, მობილური ტელეფონის დილაკებით დისპლეიზე სმს-ის აკრეფვა გაცილებით დიდ სირთულეს წარმოადგენს, ვიდრე კომპიუტერის კლავიატურაზე. სამწუხაროა, მაგრამ, ალბათ, სწორედ ეს განაპირობებს იმ ფაქტს, რომ სმს-ების გამოყენებამ ჩამოაყალიბა „შემოკლებულად წერის“ ერთგვარი კოდიფიცირებული ენა, რომელშიც მესიჯის ავტორი, გარდა სიტყვების შემოკლებისა და მათი აბრევიაციებად ქცევისა, იყენებს რიცხვით სახელებს, გრაფიკულ ნიშნებსა და დილაკების მანიპულირებით შექმნილ ლოგოებსა და გამოსახულებებს, რომელთა რიცხვი დღითიდღე მატულობს ახალი თაობის ტექნოლოგიებთან ერთად“ (კორტელაცო, 2). ახლა მაგალითისათვის ვნახოთ, როგორ გამოიყურება ყველაზე მარტივად ასაგები ფრაზები: „Dove 6?“ (Dove sei?) სად ხარ?; „Sono a Vrn“ (Sono a Verona) (ვერონაში ვარ); „C 6 scem8?“ (Ci sei scemotto?) (მანდ ხარ, შტერუკა?); „Xche` non vuoi venire alla festa?“ (Perche` non vuoi venire alla festa?) (ზეიმზე ხომ არ წამოხვალ?); „Mandami 1msg; dimmi qcosa“ (Mandami un messaggio, dimmi qualche cosa) (ერთი მესიჯი მაინც გამომიგზავნე, მითხარი რამე!); „Ci vediamo alla uni in biblio“ (Ci vediamo all' universita' in biblioteca) (უნივერსიტეტში შევხვდეთ, ბიბლიოთეკაში) და სხვ.

ფრაზაში TVTB (ti voglio tanto bene) (ძალიან, ძალიან მიყვარხარ) ნათლად ჩანს, თუ ღროისა და სივრცის როგორ ეკონომიურობასთან

ნინო მარსიაძე

**ფატიკური კომპენიაცია და ფატიკური ყოფითი ფორმების
მსგავსება-განსხვავებანი იტალიურ და ქართულ ენებში**

ნაშრომის აქტუალობად მიმაჩნია ის, რომ სხვადასხვა ერის წარმომადგენელთა კომუნიკაციისას, აუცილებელ პირობას წარმოადგენს სამეტყველო ეტიკეტისა და ქცევის ნორმების ცოდნა და დაცვა, რაც ფატიკური კომუნიკაციის სწორად დამყარების უნარს გულისხმობს. იგი ემსახურება საუბრისას მეგობრული, კეთილგანწყობილი ატმოსფეროს შექმნას, რასაც განსაკუთრებული როლი ენიჭება დღეს, როგორც ერთი ენობრივი კოლექტივის შიგნით, ასევე სხვადასხვა ერების წარმომადგენელთა ურთიერთობის ფარგლებში.

ცნობილია, რომ ქართველი ხალხი ოდითგანვე იჩენდა ყურადღებასა და ინტერესს იტალიური ენის, ყოფისა და კულტურის მიმართ. მაგრამ, ამ ენის კვლევა და იტალიური ყოფისათვის დამახასიათებელ თავისებურებათა მეცნიერული ანალიზი მნიშვნელოვან საკითხად გვევლინება განსაკუთრებით დღეს, როდესაც საქართველო დამოუკიდებელი ცხოვრების გზას დაადგა და იტალიასთან მყარ, დიპლომატიურ, კულტურულ და სხვა სახის ურთიერთობებს ჩაეყარა საფუძველი. შესაბამისად, გაიზარდა ინტერესი ორივე ერის წარმომადგენელთა მხრიდან კიდევ უფრო ახლო ურთიერთგაცნობისა და მჭიდრო კონტაქტების დამყარებისადმი.

ზემოთ აღნიშნულის გამო, მიმაჩნია, რომ ქართველები, ისევე, როგორც იტალიელები, კარგად უნდა ერკვეოდნენ ამ ორი ერის ენისა და ყოფისათვის დამახასიათებელ თავისებურებებში, რადგან, როგორც ი. დემეტრაძე აღნიშნავს: „ერთი ენობრივი კოლექტივის წარმომადგენლებს ხშირად არასწორი შთაბეჭდილება ექმნებათ მეორე ენობრივი კოლექტივის წარმომადგენლებზე, რადგან ისინი არასწორად აღიქვამენ ამ ინდივიდთა ქცევისა თუ საუბრის ნორმებს... როდესაც ერთი ერის წარმომადგენელი განსხვავებული ყოფითი ნორმებისა და წეს-ჩვეულებების ქვეყანაში ხვდება, ან სხვა ერის წარმომადგენლებთან უხდება ურთიერთობა, მას არასასურველი რეაქციები შეიძლება ჰქონდეს. იგი შესაძლოა გაბრაზდეს, გაღიზიანდეს, დაიბნეს, უხერხულად იგრძნოს თავი, ცნობისმოყვარეობა აღეძრას ყოველივეს მიმართ, რაც მისთვის უჩვეულოა, ან შიში გაუჩნდეს რაიმე ახლის წინაშე“ (1).

მიუხედავად იმისა, რომ საქვეყნოდ ცნობილია ქართული და იტალიური ტემპერამენტისა და ხასიათის დიდი მსგავსების შესახებ, მაინც მოსალოდნელია მსგავს სირთულეებს წავაწყდეთ ამ ორი ერის წარმომადგენელთა

ურთიერთობაში, იმ შემთხვევაში, თუ კარგად არ იქნა შესწავლილი და გაცნობიერებული მათთვის დამახასიათებელი ყოფითი და საკომუნიკაციო ნორმების თავისებურებანი. წინააღმდეგ შემთხვევაში, შედეგად შეიძლება მივიღოთ გაუცხოების, სიმარტოვის, უხერხულობის შეგრძნება და რთული მისალწვევი გახდეს გულწრფელი და მეგობრული ურთიერთობის დამყარება.

სწორედ ამიტომ, ენის შემსწავლელი დიდი გულისხმიერებით უნდა სწავლობდეს ამ ენაზე მოსაუბრე ხალხის ყოფით ნორმებს და მის ცივილიზაციას, ზოგადად. ისეთ შემთხვევებს, როდესაც ადამიანს გაუცხოების, მტრული დამოკიდებულებების, ნოსტალგიის და სიმარტოვის გრძნობა უჩნდება უცხო ყოფასთან შეჯახებისას ჯოის მერილ ვალდესი ყოფით შოკს უწოდებს. სწორედ ამ ყოფითი შოკის აცილება ხდება თავიდან უცხოური ენების და ამ ენობრივი კოლექტივის ყოფითი სამყაროს ღრმა და საფუძვლიანი შესწავლის საშუალებით. მოცემული ნაშრომი არის ერთ-ერთი მცდელობა შეისწავლოს და ყურადღება გაამახვილოს ქართულ და იტალიურ ენებში და ყოფაში მსგავსება-განსხვავებებზე და განიხილოს მათთვის დამახასიათებელი თავისებურებანი. ნაშრომის მთავარი მიზანია დაეხმაროს იტალიური ენის შემსწავლელ ქართველ პიროვნებებს და ასევე, ქართული ენის შემსწავლელ იტალიელ ინდივიდებს სამეტყველო ეტიკეტებს შორის არსებული განსხვავებების გამო, ზემოთ აღნიშნული ყოფითი შოკის თავიდან აცილებაში.

როგორც ცნობილია, იტალია უმდიდრესი ისტორიული და კულტურული ტრადიციების ქვეყანაა და რა გასაკვირია, რომ თავაზიანობისა და ტაქტის, სამეტყველო ეტიკეტის ნორმებს იტალიაში ხანგრძლივი ისტორია აქვს, რაზეც აშკარად მეტყველებს თუნდაც ფაქტი, ამ ენაში თავაზიანი ფორმის *La forma cortese*-ს არსებობისა, რაც ბევრი სხვა ერების წარმომადგენელთათვის უცხო ფენომენს წარმოადგენს.

ყველასათვის ცნობილია, რომ ენა ერის ხასიათის, ტემპერამენტის, ყოფის თავისებურებათა ამსახველი ფენომენია. სწორედ ენის საშუალებით გამოხატავენ ადამიანები თავიანთ გრძნობებს და სურვილებს, უზიარებენ ერთმანეთს აზრებს, ამყარებენ ურთიერთობას სხვა პიროვნებებთან. სწორედ ენის საშუალებით მყარდება კომუნიკაცია სხვადასხვა ერის წარმომადგენელ ინდივიდებს შორის. ენის როლი იმდენად მნიშვნელოვანია ადამიანის ცხოვრებაში, რომ ენათმეცნიერებს ჯერაც არ ამოუწურავთ მისი მრავალმნიშვნელოვანი დანიშნულების შესწავლა. ზოგადად, ცნობილია ენის ორი ძირითადი ფუნქცია: ექსპრესიული და საკომუნიკაციო. ყოველი მეცნიერი, რამდენადაც სხვა კუთხით არ უნდა შეისწავლიდეს ენას, აღიარებს ენის, როგორც საკომუნიკაციო საშუალების უდიდეს მნიშვნელობას ენის სხვა ფუნქციებს შორის. ინგლისელი მეცნიერი ჯონ ლაიონზი გამოპყოფს ენის სამ ძირითად ფუნქციას: აღწერილობითს, სოციალურსა და ექსპრესიულს. ჯეფრი ლიჩის მიხედვით, გამოიყოფა ენის შემდეგი ფუნქციები: ინფორმაციის გადაცემის, აზრის გამოხატვის, ღირეპტიული, ესთეტიკური

(პოეტური) და ფატიკური. საბჭოთა ლინგვისტიკურ ენციკლოპედიაში მითითებულია ენის შემდეგ ფუნქციებზე: საკომუნიკაციო, კოგნიტიური (მეცნებითი ანუ ექსპრესიული), ემოციური და მეტაენობრივი. მათ შორის ენის საკომუნიკაციო ფუნქციას მიეკუთვნება ფატიკური, კონატიური (ათვისების), ვოლუნტატიური (ზემოქმედების) და ეროვნული კულტურის, ისტორიის და თვითშეგნების გადაცემის ფუნქციები.

იტალიელი ლინგვისტების ლოლანდა ბიანკის, პაოლა კოკი დე სანკტისის და ლუიზა მანძინის აზრით, ენას გააჩნია შემდეგი ხუთი ფუნქცია: ინსტრაციული, საკომუნიკაციო, ექსპრესიული, კონატიური, ანუ ესორტაციული და პოეტური. მათ შორის ენის საკომუნიკაციო თვისებას მიეკუთვნება ფატიკური. იტალიელი ლინგვისტი ა. კალარკო ასეთ განმარტებას აძლევს კომუნიკაციას: „კომუნიკაცია არის ინდივიდებს შორის აზრთა გაცვლა-გამოცვლისა და ხალასი დიალოგის წარმართვის სურვილი“. ხოლო ასევე იტალიელი ენათმეცნიერის ჯ. დი ჯამარინოს აზრით: „კომუნიკაცია არა მხოლოდ აზრის მიღება და გადაცემაა, არამედ მონაწილეობის მიღება უფრო მნიშვნელოვან აქტში – დაამყარო მეგობრული ურთიერთობა და იქონიო საერთო კეთილგანწყობილებისა და საერთო ინტერესის გამონახვის სურვილი“. მიუხედავად იმისა, რომ ჯ. დი ჯამარინო ამ განმარტებას მხოლოდ კომუნიკაციას უკავშირებს და არ ხმარობს ტერმინს „ფატიკური“, უნდა ვივარაუდოთ, რომ მის მიერ კომუნიკაციის ასეთ განმარტებამ ავტორი თავისთავად გულისხმობს ფატიკურს. რადგან თავად ტერმინი „ფატიკური“ სხვა არაფერია, თუ არა მოსაუბრე ინდივიდებს შორის მეგობრული და კეთილგანწყობილი ურთიერთობის დამყარების სურვილი. მისსავე აზრს იზიარებენ რიგი იტალიელი მეცნიერებისა, როგორებიცაა მ. ტიკონი და ლ. ბიანკი. მათი განსაზღვრებით: „კომუნიკაცია არის ინსტრუმენტი, რომელიც გამოიყენება, როგორც მაგიური იარაღი, მოსაუბრეთა გრძნობებისა და იდეების გამოსახატავად და გულისხმობს მთქმელის სურვილს საინტერესო და, ამავე დროს, სასიამოვნო დიალოგი იქონიოს მსმენელთან, ვინაიდან ნებისმიერი სოციალური ურთიერთობა შეუძლებელია თბილი და კეთილგანწყობილი ურთიერთობის გარეშე“. ამ მიზნის განხორციელებაში კი, მნიშვნელოვანი წვლილი მიუძღვის ფატიკურ კომუნიკაციას, რომელიც ემსახურება არა ფაქტობრივი ინფორმაციის გაცვლა-გამოცვლას, არამედ ხალასი და სასიამოვნო ატმოსფეროს შექმნას, მოულოდნელი და უხერხული პაუზების შევსებას ან მათ თავიდან აცილებას. პროფ. ლილი გოქსაძემ და ირინა დემეტრაძემ ღრმა მეცნიერული ანალიზის საფუძველზე დიდი გულისხმიერებით შეისწავლეს ფატიკური კომუნიკაციის არსი, რითაც უდიდესი წვლილი შეიტანეს, საერთოდ, ენათმეცნიერების განვითარებასა და კერძოდ, ქართულ-ბრიტანული ყოფითი თავისებურებების კვლევის საქმეში.

ი. დემეტრაძის დისერტაციაში კვითხულობთ: ფატიკური კომუნიკაცია ძირითადად მყარდება იმ ადამიანებს შორის, რომლებიც შემთხვევის წყალობით შეიყარნენ ერთად და იძულებულნი არიან რაიმეზე ისაუბრონ. ასეთ

სიტუაციაში საკომუნიკაციო ინტენცია გამოიხატება მოსაუბრის სურვილში — უბრალოდ შეასრულოს თავისი საზოგადოებრივი მოვალეობა, თავაზიანობა გამოხატოს და შემდეგ შეუძლია გაეცალოს იქაურობას, ანუ ნებისმიერი ფატიკური საუბრის მიზანი ისაა, რომ მონაწილეებმა ემოციური კმაყოფილება მიიღონ. ამდენად, ასეთი საუბრები ფსიქოთერაპიული სეანსების მსგავს ფუნქციას ასრულებენ.

მართლაც, როდესაც ფატიკური კომუნიკაციის შესახებ ვსაუბრობთ, ფსიქოსოციოლოგიური ფაქტორის გათვალისწინება ზედმიწევნით მნიშვნელოვანია, რადგან ფატიკური კომუნიკაციის დამყარება, ანუ თბილი და სასიამოვნო საუბრის წარმართვა შეუძლებელია ადამიანების ურთიერთობაში ფსიქოლოგიური სიღრმეების ცოდნისა და გამოცდილების გათვალისწინების გარეშე. მითუმეტეს, მაშინ, როდესაც ეს ურთიერთობები სხვადასხვა ერის წარმომადგენელ ინდივიდებს შორის მიმდინარეობს. თავად ტერმინი „ფატიკური“ კომუნიკაციისა ენათმეცნიერებაში პირველად შემოიტანა პოლონელმა მეცნიერმა ბრონისლავ მალინოვსკიმ. თვით სიტყვა „ფატიკური“ ბერძნულიდან მომდინარეობს (phatos-სალაპარაკო, phanai-ლაპარაკი).

ფატიკური კომუნიკაციის გარეშე წარმოუდგენელი იქნებოდა მრავალი ადამიანის ურთიერთობა, ასევე სხვადასხვა ერის წარმომადგენელთა კომუნიკაცია, რადგან, როგორც ხშირად ხდება, შეხვედრისას აღმოჩნდება, რომ ადამიანებს არაფერი აქვთ ერთმანეთისათვის სათქმელი, ამ დროს ჩამოვარდნილი უხერხული პაუზის გამო შესაძლებელია მოსაუბრეთა ორივე მხარემ უხერხულად იგრძნოს თავი.

სწორედ ასეთი სახის დისკომფორტული სიტუაციების განსამუხტავად მოუხმობენ ხოლმე საშველად ადამიანები ფატიკურ გამონათქვამებს: იწყებენ საუბარს ამინდის შესახებ, მოიკითხავენ საერთო ნაცნობთა ამბავსა თუ ჯანმრთელობას, უცვლიან ერთმანეთს ქათინაურებს და ა.შ. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ არა მარტო ქართულ და იტალიურ, არამედ მსოფლიო ხალხთა ლიტერატურასა და ყოფაში ამინდზე საუბარი ფატიკური კომუნიკაციის კლასიკურ ნიმუშს წარმოადგენს.

შეხვედრისას კოკისპირულ წვიმასა და ქარში მოხვედრილი იტალიელი ასეთი ფრაზით მიმართავს შემხვედრს: „come fa freddo, no?!“ და ამით გამოხატავს შემხვედრთან საუბრის გაბმის სურვილს. მიუხედავად იმისა, ფიქრობს თუ არა ეს უკანასკნელი ნამდვილად ცუდი ამინდია თუ არა, მაინც ეთანხმება მის თანამოსაუბრეს, რადგან სურს, რომ იყოს თავაზიანი და კომუნიკაბელური პიროვნება და ამით ხელს უწყობს, თავისდაუნებურად, მთავარი ფატიკური კომუნიკაციის მთავარი მიზნის განხორციელებას. წინააღმდეგ შემთხვევაში საუბარი ფატიკური რეგისტრიდან ინფორმაციულში გადაინაცვლებს და შესაძლებელია დაირღვეს ის მთავარი, რაც მოსაუბრეთა საკომუნიკაციო ურთიერთობაში ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი საკითხთაგანია. ეს საკითხი განხლავთ — ტაქტის დაცვა. ფატიკური კომუნიკაცია თავის თავში გულისხმობს ტაქტის მცნებას, რადგან მისი გაუთვა-

ლისწინებლობის შემთხვევაში ყველაზე სასიამოვნო საუბარიც კი შეიძლება უსიამოვნო შეგრძნებასა და წყენაში გადაიზარდოს. ფატიკური კომუნიკაციის სრულყოფილად განხორციელება კარგი აღზრდის, თავაზიანობისა და ტაქტის მაჩვენებელია. ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონის თანახმად: „ტაქტი არის ზომიერების გრძნობა, რომელიც უკარნახუნს ადამიანს თავაზიან მოქცევას ვისამე, რისამე მიმართ, თავდაჭერილობა ხოლო იტალიური თანამედროვე განმარტებითი ლექსიკონის „Il Nuovo Zingarelli“-ის მიხედვით, „ტაქტი არის ადამიანის გრძნობის ორგანო, რომლის საშუალებითაც შევიცნობთ გარე სამყაროს და ვიჩინებთ სიფრთხილეს თავაზიანობასა და გულთბილ დამოკიდებულებას ირგვლივ მყოფი ადამიანების მიმართ“.

მართლაც, ტაქტიანი, თავდაჭერილი საუბრის ერთ-ერთ მნიშვნელოვან ფაქტორად შესახება სიფრთხილის, თავშეკავების გამოჩენა ამა თუ იმ ერთსათვის დამახასიათებელი ნაკლოვანებებისა და მათთან დაკავშირებულ ცნობისმოყვარე კითხვებისათვის თავის არიდებაში. ისეთი უძველესი და უმდიდრესი კულტურისა და წარსულის მქონე ქვეყანასაც კი, როგორც იტალიაა, შეიძლება გააჩნდეს ეროვნული უხერხულობის შეგრძნება. ასეთ ჩემი აზრით, უმნიშვნელო, მაგრამ მრავალი იტალიელისათვის მტკივნეულ ნიუანსს წარმოადგენს იტალიელი მაფიოზების შესახებ ზედმეტი და ცნობისმოყვარე კითხვების დასმა. მე, პირადად, მრავალგზის ვყოფილვარ იმის მოწმე, თუ რამდენად დარცხვენილნი და ნირწამხდარნი ცდილობენ იტალიელები არ გასცენ პასუხი მსგავს შეკითხვებს და რარიც შევებით ამოისუნთქავენ ხოლმე, როდესაც, რომელიმე ტაქტიანი თანამოსაუბრე ოსტატურად გადაიტანს საუბარს სხვა თემაზე. სწორედ ამიტომ მიმაჩნია მეტად მნიშვნელოვანად, არა მარტო იტალიური ენის საფუძვლიანი შესწავლა, არამედ ამ ერისათვის დამახასიათებელი ყოფითი თავისებურებების ღრმა ცოდნაც. თუმცა, შეიძლება არა მხოლოდ უტაქტობის, არამედ ენის თავისებურებათა არცოდნის გამოც ხშირად შეიძლება ჩავვარდეთ უხერხულ და უფრო მეტიც, კომიკურ სიტუაციაში.

ტაქტიანი და გულთბილი საუბრის მოსურნე ინდივიდი ყოველთვის მოახერხებს საუბრის წარმართვას მოსაუბრისათვის სასიამოვნო და საინტერესო თემაზე. ფატიკური კომუნიკაციის სხვადასხვა თემებს წარმოადგენს მასპინძლის მიერ შემოთავაზებული კერძების, მისი მეუღლის ან შვილების საქციელისა თუ გარეგნობის, სახლისა და ოთახის მორთულობის შექება და ხოტბის შესხმა. ასევე მოსული სტუმრისადმი თავაზიანობის გამომხატველი ფრაზების წარმოთქმა, რათა შემდგომში კომუნიკაცია უფრო ლალი და ორივე მხარისათვის სასიამოვნო საუბარში გადაიზარდოს. ზოგჯერ ფატიკური კომუნიკაცია არც კი ისახავს მიზნად რაიმე მნიშვნელოვან საუბარს, რადგან ასეთ შემთხვევაში მთავარია ითქვას რაიმე სასიამოვნო და სულაც არა აქვს მნიშვნელობა იმას, თუ რაზე ვისაუბრებთ. მშობლიურ ენაზე მოსაუბრე ინდივიდებს ფატიკური გამონათქვამების უდი-

დესი მარაგი აქვთ დაგროვილი და საუბარი ყოველგვარი გონებრივი ოპერაციების ძალდატანების გარეშე წარიმართება. ხშირად წინასწარ ვიცით, თუ რას გვიპასუხებენ ფატიკურ ფრაზაზე, იმდენად მექანიკურია, ამ შემთხვევაში, კომუნიკაცია.

ფატიკური კომუნიკაციის ორი სხვადასხვა დონე გამოიყოფა: ოფიციალური და არაოფიციალური და თითოეულ მათგანს თავისი განსაზღვრული კანონზომიერება ახასიათებს. ოფიციალური ფატიკური კომუნიკაცია მონოლოგური ხასიათისაა და მას ხშირად შევხვდებით ოფიციალურ საზეიმო გამოსვლებსა და პოლიტიკოსთა და სახელმწიფო მოღვაწეთა საჯარო მოხსენებებსა და საზეიმო გამოსვლებში. ხოლო არაოფიციალური – დილოგური ხასიათისაა და მას ნებისმიერი ინდივიდი იყენებს ყოველდღიურ ადამიანურ ურთიერთობებში. მოცემულ რეფერატში ყურადღებას სწორედ ამ უკანასკნელის განხილვაზე შევაჩერებ.

ხშირად, არაოფიციალური ფატიკური კომუნიკაცია ერთგვარ თამაშს წააგავს, სადაც უდიდესი როლი ენიჭება მონაწილეთა საუბრის ჯერობის საკითხს, რაც იმას გულისხმობს, რომ მოსაუბრეებმა უნდა გამოიჩინონ ტაქტი, სიტყვა არ შეაწყვეტინონ და მოსაუბრეზე უხეში და გაუნათლებელი ადამიანის შთაბეჭდილება არ მოახდინონ. ჯერობისას საუბრის ინიციატივა ყოველთვის ეკუთვნის მას, ვინც პირველი იწყებს საუბარს ან მას, ვინც ასაკობრივი ან პროფესიული უპირატესობით სარგებლობს, ანუ ჯერობა გარკვეული იერარქიისა და ეტიკეტის დაცვას ემსახურება და თანამოსაუბრეთა ფაქიზ და დახვეწილ დამოკიდებულებას მოითხოვს.

ფატიკური კომუნიკაციის წარმატებითი განხორციელებისათვის მეტად მნიშვნელოვანია სასაუბრო რეგისტრის დაცვა. მოსაუბრეები უნდა ცდილობდნენ არ დაუშვან რამოდენიმე რეგისტრის ერთმანეთში არევა.

ცნობილმა ლინგვისტმა უ. ლენერტმა ჩამოაყალიბა კითხვა-პასუხის დილოგურ წყვილთა კლასიფიკაცია, რომლის მიხედვით, ზემოთ აღნიშნულ წყვილთა არევას არა მარტო რეგისტრთა შეცვლამდე, არამედ აბსურდულ და კომიკურ სიტუაციამდეც კი მივყავართ. მაგალითად, ადვილი წარმოსადგენია, თუ როგორ სასაცილო სიტუაციაში შეიძლება აღმოჩნდეს პიროვნება, რომელიც ეს-ესაა მანქანამ გაიტანა და ექიმის ინფორმაციული სახის შეკითხვაზე „თავს როგორ გრძნობს?“ თავაზიანად პასუხობს: „გმადლობთ, კარგად“. ამ მაგალითიდან ნათლად ჩანს, თუ რა დიდი მნიშვნელობა ენიჭება საუბრისას დილოგურ წყვილთა კლასიფიკაციისა და სასაუბრო რეგისტრთა დაცვას.

საყურადღებოა, რომ მეგობრებს შორის ურთიერთობისას ფატიკურ კომუნიკაციას თან ახლავს და ზოგჯერ, ცვლის კიდევ კინესიკური სიგნალები. შეხვედრისას მეგობრები სიტყვიერი მისალმების ნაცვლად ხელს უწევენ, თავს უქნევენ, თვალს ჩაუკრავენ ერთმანეთს და ამით გამოხატავენ მათდამი მეგობრულ დამოკიდებულებას. ასეთ შემთხვევაში მცირდება სიტყვიერი შეტყობინების რიცხვი, მაგრამ მყარდება კინესიკური ფატიკური

კომუნიკაცია და ურთიერთობაც უფრო ინტიმური და სასიამოვნო ხდება ხშირად, ფატიკურ მისაღებებსა და გამონათქვამებსაც თან ახლავს შეხება, ჩამორთმევა და ზოგჯერ ასეთი კომუნიკაცია უფრო მრავლისმეტყველი ხდება, ვიდრე სიტყვიერი. ფესტიკულაციას უმნიშვნელოვანესი როლი ენიჭება კომუნიკაციის წარმართვის პროცესში.

ენათმეცნიერებაში ტერმინი „კინესიკა“ შემოიღო რეი ბერდუისტელმა იმ დისციპლინის აღსანიშნავად, რომელიც შეისწავლის მოსაუბრის პოზას, სახის გამომეტყველებას, თვალების მოძრაობას, ფესტიკულაციას; ერთი სიტყვით, ყოველგვარ მოძრაობას, რომელიც რაიმე შეტყობინებას გამოხატავს.

იტალიელი ლინგვისტები ალბერტო მაკეტი და მარინა ფალჩინელი შემდეგნაირად ხსნიან ფესტიკულაციის კავშირს ენასთან: „ლინგვისტური წარმოსახვები დამოკიდებული არიან ჩვენს ფესტიკულაციაზე, რომლის საშუალებითაც ურთიერთობას ვამყარებთ სხვა ადამიანებთან“.

„ენა, – წერს მერლოუ პონტი, – იბადება ფესტის სიზუსტეში და არსებობას აგრძელებს იმ ერის ცივილიზაციაში, რომელსაც ჩვენ მივეკუთვნებით“.

ქართველი ერის ყოფა მეტად მდიდარია კინესიკური სიგნალებით, მაგრამ იტალიელებმა, ამ მხრივ, ჩემი აზრით, მრავალი ერის წარმომადგენლებს გადააჭარბეს. მაღალი ტემპერამენტისა და მძაფრი სამხრეთული ხასიათის მქონე იტალიელები ერთ-ერთი ყველაზე უფრო ფესტიკულირებადი ერია მსოფლიო ერების წარმომადგენლებს შორის. თბილი, მეგობრული საუბრის წარმართვის სურვილით შეპყრობილი იტალიელი ისე ოსტატურად და მექანიკურად ანხორციელებს საუბრისას კინესიკურ ოპერაციებს, რომ ზოგჯერ, თვითონაც კი ვერ აცნობიერებს ამას. თუმცა, აქვე უნდა აღინიშნოს როგორ სასიამოვნოდ გაცდებიან ხოლმე ისინი, როდესაც ქართველიც ოსტატურად გამოიყენებს საუბარში ამა თუ იმ ფესტს. მახსენდება ერთი ფაქტი, თუ როგორი სიმპათია გამოიწვია ერთ იტალიელ სტუმარში ქართველი ქალიშვილის ფესტიკულაციამ, რომელსაც იგი იშველიებდა იმის გამო, რომ არ შეეძლო იტალიურად საუბარი და ქართულად უხსნიდა თავისი საქმიანობის შესახებ, ფესტიკულაციის ისეთი ოსტატური გამოყენებით, რომ სასიამოვნოდ გაცეცხულმა იტალიელმა მას „una vera milanese“ – ნამდვილი მილანელი ქალიშვილიც კი უწოდა და დასძინა, რომ მიუხედავად იმისა, რომ ქართული არ ესმოდა, მშვენივრად გაიგო, თუ რაზე მოუთხრობდა ქალიშვილი.

ეს ინციდენტი კიდევ ერთხელ მეტყველებს იმის შესახებ, თუ რაოდენ წამყვანი ადგილი ეთმობა კინესიკურ სიგნალებს ადამიანური ურთიერთობების დამყარებისას.

მეტად საყურადღებოა იტალიელთა სურვილი მუდამ თავაზიანი ერის შთაბეჭდილება მოახდინონ მსმენელზე. ზმნის modo condezeionale-ში, ანუ პირობით კილოში ჩასმით, რათა კიდევ უფრო მოწიწებულნი იყვნენ თანამოსაუბრეთა თვალში. სასტუმროში, რესტორანში, მაღაზიაში თუ ნები-

მიერი საზოგადოებრივი თავშეყრის ადგილებში მოხვედრილი იტალიელი კატეგორიულად კი არ ითხოვს, რომ, ვთქვათ, კინოში მოსულს ორი ბილეთი უნდა, არამედ ვერბალური კომუნიკაციის მოშველიებით, თავაზიანი შეხვეწნის ფორმას ანიჭებს ფრაზას და ბილეთების გამყიდველს შემდეგი ფრაზით მიმართავს: „vorrie due biglietti, per favore!“ – „ორ ბილეთს ვისურვედი, გეთაყვა!“ ყოველივე ზემოთქმულიდან გამომდინარე, თამამად შეგვიძლია ვთქვათ, რომ თავაზიანობა იტალიელთა ცხოვრების ნორმაა და მათ ენაში მრავლად მოიპოვება ფატიკური კომუნიკაციის ნიმუშები.

არანაკლებ ცნობილია, რომ ქართველი ხალხი მეტად გულთბილი და კომუნიკაბელურია, რასაც ხელს უწყობს ქართულ ცნობიერებაში დაგროვილი ფატიკური ფრაზების სიუხვე. ქართველში, ხშირად, ისეთი ძლიერია სხვა-სთან დამეგობრების სურვილი, რომ ზოგჯერ, რაიმე გარკვეული მიზეზის გარეშეც კი გაუბამს ხოლმე საუბარს სრულიად უცნობ ადამიანს. ქართველი კაცის ფატიკური კომუნიკაცია იმდენად კეთილგანწყობილი და გულთბილია, რომ ზოგჯერ საუბრის ბოლოს, წინათ სრულიად უცნობს მეგობარით შორდება. ქართული და იტალიური ერის წარმომადგენელთა კომუნიკაბელურობა, ზოგჯერ იმდენად იდენტურია, რომ სხვა ქვეყანაში მოხვედრილ ქართველს ხშირად ურევნ ხოლმე იტალიელში, რაც ჩემი აზრით, არც ისე გასაკვირია, რადგან მსგავსი კლიმატური პირობებისა და ტემპერამენტის, ფსიქოგენეტიკური წყობის სიახლოვით ქართველთა და იტალიელთა ყოფა მართლაც რომ დიდად ახლობლურია და მათ შორის უამრავი პარალელის გავლება არის შესაძლებელი.

მოცემულ რეფერატში ყურადღებას გავამახვილებ ქართულ და იტალიურ ენასა და ყოფაში ფატიკური კომუნიკაციის გამომხატველი საშუალებების II ჯგუფზე:

1. გაცნობისა და თავაზიანი მიმართვის გამომხატველი გამოთქმები
2. მისალმებები
3. დამშვიდობებანი
4. მაღლიერების გამომხატველი ფრაზები
5. ბოდიშები
6. დაპატიჟებანი
7. შეთავაზებანი
8. დალოცვები, მილოცვები
9. თანაგრძნობის გამომხატველი გამოთქმები
10. ქათინაურები
11. კინესიკური სიგნალები, ფესტიკულაცია

1. გაცნობისა და თავაზიანი მიმართვის გამომხატველი გამოთქმები
როგორც უკვე აღვნიშნეთ, ქართველებს უდიდესი სურვილი აქვთ, რაც შეიძლება მეტი ხალხი გაიცნონ. აქ მახსენდება ერთი მაგალითი ქართული მხატვრული ლიტერატურიდან, კერძოდ, კ. ლორთქიფანიძის ნაწარმოების გმირი გვადი ბიგვა, რომელიც ქალაქის ბაზარში ხშირად იმიტომ დადი-

ოდა, რომ რაც შეიძლება მეტი ახალი ნაცნობი შეეძინა. გაცნობის ტერმინები ისევე, როგორც იტალიურში, ქართულშიც დიალოგური ხასიათისაა და ხშირად თან ახლავს ჭარბი ექსტიკულაცია. მაგრამ ამ შემთხვევაში მხოლოდ სიტყვიერ ტერმინებზე გავამახვილებ ყურადღებას.

გაცნობის საშუალებით. როდესაც ვინმეს გაცნობას ვაპირებთ, ხშირად თავად გაცნობთ საკუთარ თავს და მოსაუბრეც იქვე ასახელებს თავის ვინაობას, ამ შემთხვევაში ქართველი იყენებს შემდეგ გამონათქვამებს: ნება მომეცით, წარმოგიდგინოთ; მე გახლავართ...; ჩემი სახელია... და ასე შემდეგ. ანალოგიურად იტყვის იტალიელიც: *se permette di presentarmi; felice di incontrarla signor (signora, signorina)...; permetta di presentarmi; felice di incontrarla (ti, vi); felice di conoscerLa (ti, vi); sono molto lieto(a) di conoscerLa (ti, vi)*. ამ გამონათქვამების ნაწილი წმინდა ინფორმაციული სახის იქნებოდა, თან რომ არ ახლდეს ისეთი გამონათქვამები, რომლებიც მათ თავაზიანობის რეგისტრში გადაიყვანს, რაც, განსაკუთრებით, დიალოგის პასუხში გამოიხატება ხოლმე: *სასიამოვნოა, დიდად სასიამოვნოა, მოხარული ვარ თქვენი გაცნობის, თქვენს გაცნობაზე ვოცნებობდი, ჩემთვის დიდი პატივია... და ა.შ.* იტალიელიც შესაბამისი ფატიკური გამონათქვამებით პასუხობს: *piacere – რაც ეტიმოლოგიურად სიამოვნებას, მოწონებას უკავშირდება; sono molto lieto(a) di fare la Sua (tua, vostra) conoscenza; mi fa piacere di fare la Sua conoscenza; sognavo da molto a fare la Sua (tua, vostra) conoscenza და სხვა მისთანანი.*

ხშირად ოფიციალურ შეხვედრებსა თუ მეგობრულ წვეულებებზე ვხვდებით პიროვნებებს, რომლებსაც არ ვიცნობთ. ამიტომ ხშირია შემთხვევა, როდესაც ამ ფუნქციას მასპინძელი კისრულობს და ერთმანეთს აცნობს სტუმრებს შემდეგი სახის გამონათქვამებით: *ნება მიბოძეთ, წარმოგიდგინოთ, ბატონი (ქალბატონი)...; გაიცანით, გეთაყვა... და ა.შ. permetta di presentarle (ti, vi) presento...; ხოლო მასპინძელს შემდეგი სახის თხოვნით მივმართავთ: წარმადგინე (თ), გეთაყვა; გააცანი (თ) ჩემი თავი... mi presenti, per favore al signor (signora, signorina)...*

როგორც დავინახეთ, გაცნობის ცერემონიალს მუდამ თან ახლავს თავაზიანი მიმართვის გამომხატველი გამონათქვამები: *Lei, La, Le, Suo, Sua*, რაც იტალიური თავაზიანი ფორმის „*la Forma cortese*“-სათვის დამახასიათებელი გამონათქვამებია და რომელთა ცოდნა და დაცვა აუცილებელია ფატიკური კომუნიკაციის წარმატებითი განხორციელებისათვის. გარდა ამისა, აღნიშვნის ღირსად მიმაჩნია ის ფაქტი, რომ იტალიელების გაცნობისას თავი უნდა ავარიდოთ პიროვნების მამის სახელით წარდგენას, იმის თავიდან ასაცილებლად, რომ იტალიელს ეს უკანასკნელი გვარში არ აერიოს. მართალია ეს ფენომენი არაქართული წარმოშობისაა და უკვე თითქმის დავიწყებას ეძლევა, მაგრამ ძველი ინერციით მას მაინც ხშირად ვიყენებთ ხოლმე ქართველები.

საქართველოში მიმართვისას შემდეგ ტერმინებს იყენებენ: ბატონი ან

ქალბატონი. იტალიელები მიმართვისას შემდეგ სიტყვას „signore“ ბოლო ხმოვანს აკლებენ და ასეთი სახით მიმართავენ: signor Rossi! ისევე, როგორც მრავალ ევროპულ ენაში, იტალიურშიც გათხოვილ მანდილოსანს signora-თი მოიხსენიებენ, ხოლო ქალიშვილს ან გაუთხოვარს – signorina-თი ან კნინობითი ფორმით signorita.

ქართულში მიმართვები – თქვენო აღმატებულება, თქვენო უწმინდესობა – მხოლოდ მაღალი დიპლომატიური რანგისა და საეკლესიო პირთა მოწიწებით მიმართვისას გამოიყენება და საბჭოთა წყობილების 70-წლიანი რეჟიმის შემდეგ მხოლოდ ახალა იკიდებს ხელახლა ფეხს ქართველთა ლექსიკონში. იტალიურ ყოფაში პიროვნებათა ტიტულებით მოხსენიებაც დავიწყებას ეძლევა, მაგრამ ზოგიერთი საპატივცემულო პიროვნების მიმართ თავაზიანი მიმართვები დღესაც გამოიყენება, განსაკუთრებით წერილობითი მიმართვისას. იტალიელები ისეთ პიროვნებებსაც კი, როგორებიც არიან ექიმები, ადვოკატები, მასწავლებლები მიმართვისას პრლფესისი ან საზოგადოებრივი საქმიანობისა და ცხოვრებაში დამსახურების გამომხატველი ტერმინებით მოიხსენიებენ. მათ ასეთი ფართო სახით განხილვას არც შეგუდებოდი, რომ არ ვითვალისწინებდე ამ მიმართვათა ცოდნის აქტუალობას იტალიასთან ასეთი მჭიდრო ურთიერთობის არსებობის ფონზე.

მხოლოდ იტალიის პრეზიდენტის მიმართ გამოიყენება თავაზიანი მიმართვა Sua Eccellenza; Onorevole – არის მიმართვა საზოგადოების მაღალიერარქიულ საფეხურზე მდგომი პირებისადმი, როგორებიც არიან პარლამენტისა და მინისტრთა კაბინეტის წევრები, ქალაქის მუნიციპალიტეტის ხელმძღვანელები და სხვა მაღალი თანამდებობის მქონე პირები (Onorevole signor Ministro; Onorevole signor Deputato და ა.შ.).

იმ პიროვნებებს, რომელთაც საზოგადოებრივ თუ სამოღვაწეო ასპარეზზე საყოველთაოდ პატივისცემა და აღიარება მოიპოვეს, მიმართავენ შემდეგი ფატიკური ფრაზებით: Illustrissimo; ხოლო Chiarissimo – დაიმსახურეს იმ პიროვნებებმა, რომლებიც ჯერ არ არიან ისე საყოველთაოდ აღიარებულნი, როგორც „I' Illustrissimo“, მაგრამ საზოგადოებაში უკვე მოიპოვეს გარკვეული საყოველთაო პატივისცემა კულტურისა და მეცნიერების დარგში. ასეთები არიან ექიმები, ინჟინრები, მასწავლებლები, ჟურნალისტები, მსახიობები და სხვანი.

Egégio; pregiatissimo; distintissimo; gentilissimo (რომელთა უმრავლესობა აღმატებით ხარისხშია აყვანილი) გამოიყენება იმ პირთა მიმართ, რომელთაც ჯერ ვერ მოუპოვებიათ საზოგადოებაში ზემოთ აღნიშნული ტიტულები და გამოიყენებას მხოლოდ წერილობით კორესპონდენციაში ჰპოვებენ.

Esímio, eccelentissimo და სხვა ხმარებიდან გამოსული მიმართვებია და მათი გამოყენება მოსაუბრის ცუდ ტონსა და უგემოვნობაზე მეტყველებს. გარდა ამისა, არსებობს მრავალი რელიგიური ხასიათის მიმართვები, რო-

მელთაგან მხოლოდ რომის პაპის მიმართ ხმარებულ ტიტულებს მოვიტყუ-
ამავე დროს, საჭიროა ვიცოდეთ მოცემულ შემთხვევაში როგორი სახის
ტიტულით მოვიხსენიოთ წმინდა პაპი: პირადი შეხვედრისას: *Vostro santita*;
ეკლესიაში: *Devotissimo*; *U,olissimo figlio*; წერილის მისამართზე: *Alla*
Sua Santita di Nostro Signore, Papa..., ხოლო წერილობითი მიმართვისას
Beatissimo Padre.

არაოფიციალური მიმართვისას იტალიელი მეგობრის მიმართ იყენებენ
შემდეგი სახის გამონათქვამებს: *caro(a)*; *carissimo(a)*; *cari(e)*; *carissimi(e)*.
რაც ეტიმოლოგიურად ძვირფასს უკავშირდება. ამ უკანასკნელთა გამოყენება
ქართველსაც შეუძლია იტალიელი მეგობრის მიმართ. ხოლო მეუღლე
ები ხშირად მიმართავენ ერთმანეთს *tesoro*, *amore*, ძვირფასო, საყვარელო
აქვე მინდა აღვნიშნო, რომ ქართველები ხშირად მეგობრების მიმართაც
იყენებენ ხოლმე ჩემო ძვირფასოსა და საყვარელოს, რომელთა პირდაპირი
თარგმანი ქართველს უხერხულ მდგომარეობაში ჩააყენებს, რადგან იტა-
ლიელი მათ მხოლოდ მეუღლის მიმართ იყენებს. ასევე ძნელი სათარგმნია
და არ არსებობს შესატყვისი შემდეგი ქართული ფატიკური გამონათქვა-
მებისა: შენ გენაცვალე; შენი ჭირიმე და ა.შ.

როგორც დავინახეთ, გაცნობისას იტალიელი ინდივიდი უამრავი თავა-
ზიანი მიმართვის გამომხატველ ფატიკურ გამონათქვამებს იყენებს, რათა
კიდევ უფრო მძაფრად გამოხატოს შეხვედრით ან გაცნობით მიღებული სი-
ხარული.

2. მისალმებები

მისალმებებს ყველაზე მნიშვნელოვანი ადგილი უჭირავს ადამიანების
ყოველდღიურ ურთიერთობაში. ქართულ ენაში მისალმებელ გამოთქმებს
შორის ყველაზე გავრცელებულია სიტყვა – გამარჯობა, რომელიც ეტი-
მოლოგიურად გამარჯვებას უკავშირდება. ასევე პოპულარული მისალმე-
ბებია: დილა მშვიდობისა, საღამო მშვიდობისა, რომელთა ხმარებაც დღის
გარკვეულ მონაკვეთზეა დამოკიდებული. ამ გამოთქმების ეტიმოლოგიიდან
ნათლად ჩანს, თუ რაოდენ დანატრებული ყოფილა ქართველი კაცი ოდი-
თგანვე მშვიდობას.

დიდი ხნის უნახავ ნაცნობებს შეხვედრით განცდილი სიხარულის აღმნი-
შნელი შემდეგი სიხარულის გამომხატველი შეძახილებით ვხვდებით: ამას
ვის ვხედავ; საუკუნეა არ მინახავხარ; სად ხარ დაკარგული?; ამ სიხარუ-
ლის გამომხატველი ფრაზები იტალიურადაც მსგავსად ჟღერს: *mah, chi*
vedo!; *dove sei perduto?!* *non ti vedo da molto tempo!* და სხვ. სტუმართმო-
ყვარე ქართველები ოჯახში შემოსულ სტუმარს ასე ესალმებიან: ვინც მო-
ვიდა, გაუმარჯოს! რა კარგია, რომ მოხვედი! ეს ვინ მოსულა! დამეგანათევ
სტუმარს ვეკითხებით: როგორ გეძინა? ხომ კარგად მოისვენე? მოცემული
შეკითხვები ჩვეულებრივ ასრულებს დილით მისალმების მაგივრობას.

იტალიურში მისალმების ოფიციალური ვარიანტია *Buongiorno!* რომლი-

თაც მოსაუბრე დღემშვიდობისას უსურვებს თანამოსაუბრეს. გვხვდება აგრეთვე მისი მოკლე ვარიანტით *giorno!*, რომელიც უფრო ფამილიარულია და მხოლოდ ახლობლებს შორის გამოიყენება. ოფიციალურ მისალმებას მიეკუთვნება აგრეთვე *ciao!*; *salve!* თუმცა მათგან *Buongiorno!* და *ciao!* შეიძლება დამშვიდობების შემთხვევაშიც წარმოსთქვას იტალიელმა. გარდა ამისა, დღის გარკვეული მონაკვეთის მიხედვით არსებობს შემდეგი სახის მისალმებები: *Buona mattina!*; *buona sera!*; *buona notte!*, რომელიც, როგორც ქართულში, ასევე იტალიურშიც უფრო დამშვიდობებაა, ვიდრე მისალმება.

მისალმება, როგორც წესი, მოკლეა. ურთიერთობა კი ზოგჯერ მეტ სიტბოს მოითხოვს. ასეთ შემთხვევაში მისალმებას მოჰყვება ხოლმე *come stai?*; *come sta Lei?*; *come va*; *come vanno gli affari?* და ამ ტიპის სხვა შეკითხვები. ზოგჯერ იტალიელი იმდენად მოსურნეა ფატიკური სიტუაციის შექმნისა, რომ შეკითხვაში თავად იგულისხმება მოსაკითხი პიროვნების კარგად ყოფნის სურვილი: *che fai di bello?* რაც ქართულად ასე უღერს: რას აკეთებ კარგს? ანუ რა არის შენსკენ კარგი?..

3. დამშვიდობებანი

ნებისმიერ ენაში ნებისმიერი საუბარი დამშვიდობებით მთავრდება. ქართულში ყველაზე ფართოდ გავრცელებული დასამშვიდობებელი სიტყვებია: ნახვამდის და მშვიდობით. განსხვავება მათ შორის ისაა, რომ ნახვამდის უფრო ოპტიმისტური ხასიათისაა და ხელახალი შეხვედრის იმედი-თაა გამსჭვალული, მაშინ, როცა — მშვიდობით სამუდამო ან დიდი ხნით განშორებაზე მიუთითებს. დამშვიდობებისას აგრეთვე ვამბობთ: კარგად იყავი(თ); აბა, ჯერჯერობით; გნახავ(თ) და სხვ. ამ გამოთქმათა უმრავლესობა იმაზე მიგვანიშნებს, რომ ქართველებს დიდი სურვილი აქვთ ნაცნობების ხელახლა ნახვისა, რომელთა ანალოგიები იტალიურ ენაშიც მრავლად მოგვეპოვება: *a presto*; *a fra poco*; *ci vediamo*; *non ti(si) dimentic(h)a(i) di me*. იტალიურ ენაში ყველაზე გავრცელებული დასამშვიდობებელი სიტყვებია: *arrivederci*, *arrivederla* (თავაზიანი ფორმა) და მშვიდობით *addio*, რაც ეტიმოლოგიურად ღმერთის წყალობასთან, მის მუდმივ თანხლებასთან არის დაკავშირებული. ეს ორი გამოთქმა ეკვივალენტურია ზემოთ განხილული ოპტიმისტური და ხანგრძლივი დამშვიდობებისა. როგორც უკვე აღვნიშნეთ, *buongiorno!* არა მარტო მისალმებაა, არამედ გამომშვიდობებაცაა და მას იტალიელი ინდივიდი შემთხვევით ნაცნობთან იყენებს, უსურვებს რა მას დღე მშვიდობისას, რადგან იცის, რომ ამ ინდივიდს მომავალში შესაძლოა აღარასოდეს შეხვდეს. მსგავსი სიტუაციები შეიძლება შეიქმნას ბანკში, ვაგზალზე, ფოსტაში, აფთიაქში, მაღაზიაში და სხვა სახის დაწესებულებებში, სადაც, იტალიელი *Buongiorno*-ს გამოიყენებს დასამშვიდობებლად.

ისევე, როგორც ქართულში, მრავალ იტალიურ ფრაზაშიც გამოსჭვივის ხელახალი შეხვედრის სურვილი შემდეგი სახის დამშვიდობებაში: *a*

somani; a stasera; a dopo domani; a fra poco; a presto – ეს ორი უკანასკნელი ხანმოკლე დროით დამშვიდობებას გამოხატავს; ხოლო, რაც შეეხება გამოთქმას: ciao! ის შეიძლება სალამსაც ნიშნავდეს და ნახვამდობასაც ისევე, როგორც Buongiorno!

ფატიკური კომუნიკაციისას დამშვიდობება ყოველთვის არასასურველ უნდა იყოს და იმ შემთხვევაშიც კი, როდესაც ერთ-ერთ თანამოსაუბრეს აღარ სურს საუბრის გაგრძელება, მან ეს არ უნდა გამოამჟღავნოს, ამისთვის ბოდიში უნდა მოიხადოს და წასვლის რაიმე (თუნდაც ფიქტიური) მიზეზი უნდა დაასახელოს: ახლა მეჩქარება და სხვა დროს გინახულებ; adesso ho fretta, ci vediamo dopo და სხვ. ხშირად საუბრის გახანგრძლივებისას მეტი სითბოსა და სიყვარულის გამოხატვის მიზნით როგორც ქართველებმა ასევე იტალიელები მოკითხვას აბარებენ თანამოსაუბრეებს მათ ახლობლობთან და საერთო ნაცნობებთან: მომიკითხეთ (თ) ოჯახი, შენიანები, დამიკითხეთ (თ) ბავშვები. saluti a tutti! in abbraccio affetioso ai bambini; mi saluti la Sua famiglia; un saluto ai tuoi; saluti(a) Sua (tua) madre da parte mia და მისთანანი.

4. მადლიერების გამოხატველი ფრაზები

ქართველები მადლიერი და სიკეთის დამფასებელი ხალხია. ქართველი ინდივიდი შემდეგი სახის ფრაზებით იხდის მადლობას: გმადლობ(თ); დიდი მადლობა; უღრმესი მადლობა; დიდად გმადლობ(თ) და სხვ. იტალიელებიც გულუხვნი არიან სამადლობელო ფრაზებითა და გამოთქმებით: grazie; tante grazie; mille grazie; La(ti, vi) ringrazio; Le(ti, vi) sono molto riconoscente; La(ti, vi) ringrazio sinceramente და სხვა მრავალი.

მადლიერებას შესაბამისი პასუხიც მოჰყვება ხოლმე. ქართულში ამ მიზნით იხმარება სიტყვა არაფრის, რომელიც გულისხმობს, რომ მოსაუბრეს ვითომდა არაფერი გაუკეთებია იმდენად მნიშვნელოვანი, რომ მადლობა დაემსახურებინოს. ქართველები მადლობის პასუხად ასევე ამბობენ: რას ამბობ(თ), თუ რამეში გამოგადექი(თ); ყოველთვის თქვენს სამსახურში მიგუწლეთ; რომლებიც იტალიურ ენაშიც უხვად მოიპოვება: non c'è di che; non c'è bisogno di ringraziare; sempre nella Sua (tua, vostra) disposizione; მადლობაზე პასუხისას ოფიციალური მიმართვაა prego, ხოლო არაოფიციალურად „არაფრის“ წარმოითქმის შემდეგნაირად: di niente; non c'è di che. აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ იტალიელი მადლობის გამოხატველი ფრაზების შემთხვევაში უხერხულობასა და დაბნეულობას განიცდის, მოკრძალებას იჩენს და საუბარი სწრაფად გადააქვს სხვა თემაზე.

5. ბოდიშები

ადამიანური ურთიერთობებისას ხშირია შემთხვევები, როდესაც ადამიანი ნებისით თუ უნებლიეთ აწუხებს სხვა პიროვნებას და გამოსავალს მხოლოდ ბოდიშის მოხდაში პოულობს. ქართველები შემდეგი ფრაზების

მოშველებით იხდიან ბოდიშს: მაპატიე(თ); დიდი ბოდიში(თ); ძალიან ვწუხვარ; დამნაშავე ვარ; და სხვანი. იტალიელთა მოსაბოდიშებელი ლექსიკონი შემდეგი სახისსაა: scusi(a); chiedo scusa; mi scusami; chiedo scusa per il disturbo; scusi(a) per il ritardo; scusa, disturbo; dero scusarmi con te; mi scusi(a), dero andare; scusa se la interromlo; che peccato; peccato; mi(ci) dispiace; scusa, non si offenda.

ბოდიშების მოსმენის შემდეგ იტალიელები, ისევე, როგორც ქართველები თავიანთ წუხილს არაფრად აგდებენ და გულმოდრულად ღიმილით მიმართავენ თანამოსაუბრეთ: არაფრის; არა უშავს; რა შეწუხებაა; საბოდიშო არაფერია; non si (ti) disturbi, per favore; non si preoccupi; non disturbarti; non preoccuparti; niente; non c'è da scisarsi.

თუ სტუმრად ყოფნისას შემთხვევით გავაფუჭეთ მასპინძლის რაიმე ნივთი, ძლიერ შეწუხებულნი უამრავ ბოდიშს ვიხდით ნამოქმედარის გამო: ვაიმე, ეს რა მომივიდა; როგორ ვერ დავინახე და ა.შ. მასპინძელი ამ შემთხვევაშიც გულმოდრულად იჩენს და შემდეგი სახის ფატიკური გამონათქვამებით გვამხნევენ: რა მოხდა?! შენ მაგაზე არ იდარდო; ამის მეტი საწუხარი ნუ მოგცეს ღმერთმა და სხვა მისთანანი.

ამდენად, სწორედ ზემოთ მოყვანილი ფატიკური გამონათქვამების წყალობით ხერხდება არასასიამოვნო სიტუაციის განმუხტვა და საერთო კეთილგანწყობის შენარჩუნება.

ნ. დაპატიუებანი

როგორც ცნობილია, საქართველო ერთ-ერთი ყველაზე სტუმართმოყვარე ქვეყანაა, რასაც მოწმობს თუნდაც ცნობილი გამოთქმა – სტუმარი ღვთისაა, ანუ ღვთით ბოძებული საჩუქარია. ასევე შეიძლება ბევრი ვილაპარაკოთ იტალიელი ერის სტუმართმოყვარეობაზე, ბევრად განსხვავებულზე სხვა ერებისაგან და ძალიან მსგავსზე ქართული სტუმართმოყვარეობისა. მოწვევისა და დაპატიუების უამრავი გამოთქმა გააჩნიათ იტალიელებს, ზეპირი თუ წერილობითი, ოფიციალური თუ მეგობრული. თუ დაპატიუების ტექსტში მოწვევის ზუსტი დრო ფიგურირებს, მაშინ იგი ინფორმაციული ხასიათისაა. მაგრამ ხშირია ისეთი შემთხვევებიც, როდესაც მოსაუბრეს წვეულების გადახდა არცა აქვს დაგეგმილი და იგი უბრალოდ, ფატიკურად ეპატიუება მეგობარსა თუ ნაცნობს: გამოგვიარე; გვინახულე ხოლმე; როცა დრო გქონდეს, შემოგვიარე; vieni da noi; vieni a casa mia; Lei puo venire a casa mia quando vorra; quando avrai tempo libero, puoi venire da me; vieni a trovarci (mi) quando vorrai; და სხვ.

ფატიკურ დაპატიუებაზე პასუხი უმეტესწილად დადებითი და კმაყოფილების გამოხატულებაა: გამოგივლით, აუცილებლად; გინახულე ხოლმე; აბა რას ვიზამ: verro senz'ltro; verro con piacere, grazie; La visitero senz'altro; grazziem volentieri; appena avro tempo libero, La (ti, vi) visitero subito; აღსანიშნავია, რომ მოწვევა და მასზე დადებითი თუ უარყოფითი

პასუხი გამონათქვამთა მეზობლურ წყვილებს შეადგენენ და განცალკევებით თითქმის არ იხმარებიან. დადებითი პასუხი ფსიქოლოგიურად უფრო მისაღებია და სწორედ ამიტომ ითვლება, რომ მიწვევაზე უარყოფითი პასუხი (რაოდენ თავაზიანიც არ უნდა იყოს იგი) მსმენელის ფსიქოლოგიაზე არასასურველ გავლენას ახდენს. ამდენად, ხშირია შემთხვევები, როდესაც მოსაუბრე წინასწარ არკვევს, თუ რა აქვს დაგეგმილი მის თანამოსაუბრეს ამა თუ იმ დღეს და მისი მოუცლელობის შემთხვევაში, თავს აღარ იწუხებს მისი დაპატიუებით. ამრიგად, აღარც თვითონ რჩება შეურაცხყოფილი უარის გამომხატველი მთელი რიტუალი შეასრულოს.

7. შეთავაზებანი

ყოველი ადამიანის მორალური ვალია, რომ გასაჭირში მყოფ ადამიანებს თავისი შესაძლებლობის ფარგლებში დახმარება შესთავაზოს. ისევე, როგორც მოწვევები, შეთავაზებებიც შეიძლება იყოს ინფორმაციულიც და ფატიკურიც. ფატიკური ხასიათის შეთავაზებებით უბრალოდ სიტბოს, ყურადღებიანობას გამოვხატავთ მსმენელისადმი. ქართველები მათთან მიახლოებულ უცხო ადამიანებსაც კი ასე მიმართავენ: რა გნებავთ?; რით შემიძლია გემსახუროთ?; ნაცნობ — მეგობრებს ხშირად ასე ვთავაზობთ სამსახურს თუ რაიმე დაგჭირდეს, არ მომერიდო; რაც შემიძლება, გაგიკეთებ. იტალიურში შეთავაზების გამომხატველი ფატიკური ფრაზები შემდეგნაირია: *come posso aiutarti (La)?; che cosa posso fare per te (Leim voi); sono sempre pronto a darti (vi, Le) una mano; vuoi (vuole) una mano?; ha(i)?* ძნელია იმის მტკიცება, რომ ამის მოქმედი მომავალში მართლაც დაეხმარება თავის ნაცნობს, რომელმაც შესაძლოა არც კი მიმართოს მას დახმარებისათვის, მაგრამ თვით ის ფაქტი, რომ მსმენელმა მოსაუბრისაგან ასეთი შეთავაზება მოისმინა, ხელს უწყობს ადამიანებს შორის გულთბილი და სასიამოვნო ურთიერთობის დამყარებას.

8. დალოცვები, მილოცვები

ძნელი წარმოსადგენი იქნებოდა ნებისმიერი ფატიკური კომუნიკაცია დალოცვებისა და მილოცვების გარეშე. ჩამოსულ სტუმართან დაკავშირებული სიხარული თუ მისი გაცილების გამო აღძრული ვნებათა ღელვა ან კიდევ ახლობლის წარმატება თუ დღესასწაული აღუძრავს ადამიანს უდიდეს სურვილს ფატიკური ფრაზების საშუალებით გამოხატოს თავისი კეთილი სურვილები თანამოსაუბრისადმი, ან გაიზიაროს მისი სიხარული: გაიხარე; გაიზარდე; ღმერთმა დაგლოცოს; ღმერთმა გაგახაროს; რაც მე ვერ დაგლოცო, ღმერთმა დაგლოცოს! და სხვანი. ასეთი გულთბილი სიტყვებით ლოცავენ ქართველები ურთიერთს. აღსანიშნავია, რომ ქართულ გამოთქმებში დალოცვისას უდიდეს დატვირთვას იძენს ღმერთის შემწეობა, რაც ქართველი ხალხის მისდამი დიდ მოწიწებასა და დახმარების იმედში გამოინახება. იტალიელი კაცისთვისაც ღმერთის დახმარებას და შემწეობას

დიდი ადგილი უჭირავს დალოცვებში: *che Dio ti aiuti!*; *che Dio ti salvi!*; გარდა ამისა, გვხვდება შემდეგი სახის დალოცვები: *sii felice!*; *sii benedetto!*; *buona fortune!* და სხვა მრავალი.

როგორც ქართველები, ასევე იტალიელები შემდეგი ფრაზებით ულოცავენ ერთმანეთს შობა-ახალ წელსა და სხვა რელიგიურ თუ საერო სახის დღესასწაულებს: გილოცავ(თ) ახალ წელს; ბედნიერ შობა-ახალ წელს გისურვებ(თ)!; მრავალს დაესწარი(თ)!; *Felice anno nuovo!*; *Buon Capodanno!*; *Buon Anno!*; *Felice Natale!*; დაბადების დღეს შემდეგი ფრაზებით ულოცავენ: *buon compleanno!* *Auguri!* *Acetti i miei auguri!*; *tante belle cose!*; *buona festa!*; *Le(ti, vi) auguro felicità!*; *Le(ti, vi) auguro salute!*; *buone feste!*; პროფესიონალურ, შემოქმედებით და სამეცნიერო სფეროში მოპოვებული წარმატებებისას როგორც ქართულში, ასევე იტალიურში არსებობს შემდეგი სახის მილოცვები: გილოცავ(თ)!; კიდევ მრავალ წარმატებას გისურვებ(თ)!; სულ მაღლა და მაღლა გველოს; კიდევ მრავალი წარმატება მძიმელოცოს!; *auguri!*; *le mie felicitazioni!*; *auguro altri successi!* *le mie congratulazioni!*; *tanti successi nel lavoro (nello studio, nella vita)!*; *buon lavoro!*; *buon studio!* და ა.შ.

ახლობლის ჩამოსვლასთან და სტუმრის მოსვლასთან დაკავშირებით ქართველები ამბობენ: კეთილი იყოს შენი (თქვენი) მობრძანება!; კეთილი იყოს შენი (თქვენი) ფეხი! იტალიელები კი: *Benvenuto(a)!*; *bencenuti(e)!*; *benarrivato(a)!*; *benarrivati(e)!*; ხოლო დაბრუნებისას ახლობლებს ასე მიმართავენ: კეთილი იყოს შენი (თქვენი) დაბრუნება! რომელიც იტალიურადაც ანალოგიურად უღერს; *bentornato(a)!*; *bentornati(e)*; შესაბამისი კეთილი სურვილების გამომხატველი გამოთქმები მოიპოვება როგორც ქართულ, ასევე იტალიურ ენაში ახლობლის გამგზავრებასთან დაკავშირებით: ბედნიერ მგზავრობას გისურვებ(თ)!; *buon viaggio!* ზოგიერთი მორწმუნე ადამიანი ასე ლოცავს თავის ახლობელს გამოცდაზე შესვლის წინ: *in bocca al lupo!* რომლის პასუხია: *crepi il lupo!*;

მილოცვისა და დალოცვის გამომხატველ ფატიკურ გამონათქვამებს შორის ცალკე აღნიშვნის ღირსია სადღეგრძელოები. იტალიური სადღეგრძელოები ფრაზებია: *alla Sua (tua) salute!* *evvira!*; *cin-cin!*; *salute!* *salve!* და სხვანი.

ქართულ ენაში სადღეგრძელოები დიდი მრავალფეროვნებით გამოირჩევიან და, როგორც საქართველოში იტყვიან „ქართული სუფრა აკადემიაო“, ამ ფენომენის არა მარტო ინტელექტუალურ, არამედ ქართველი ხალხის კეთილგანწყობისმოყვარე საუკუნეობრივ ტრადიციაზე მეტყველებს. თავისუფლად შემიძლია ვთქვა, რომ სხვა ფატიკური გამოთქმების ფონზე ქართული სადღეგრძელო ფატიკური კომუნიკაციის ერთ-ერთ თვალსაჩინო ნიმუშს წარმოადგენს. ამის თქმის საფუძველს მაძლევს ის ფაქტი, რომ თამადა და სუფრის წევრები მუდამ აქებენ და ზოგჯერ გადამეტებულადაც სადღეგრძელოებელ პირს და ამის შემდეგ ქართული სუფრის გარშემო

საერთო კეთილგანწყობილება ისადაგურებს ერთად თავშეყრილ ადამიანთა შორის. ხშირად, სადღეგრძელოს საშუალებით, უცნობები, თავისდაუნებურად ახორციელებენ ფატიკური კომუნიკაციის მიზანს, თავდაპირველად სრულიად უცნობნი, ურთიერთდალოცვისა და საერთო კეთილგანწყობის მადლით აღვისილნი მეგობრებივით შორდებიან ერთმანეთს. უამრავი უცხოელი და მათ შორის, იტალიელიც დამტკბარა ქართული სადღეგრძელოს ხიბლით, მაგრამ აქვე მინდა აღვნიშნო, რომ მათი წარმოთქმისას უცხოელების გარემოცვისას, და განსაკუთრებით, საზღვარგარეთ ყოფნისას უნდა გავითვალისწინოთ, რომ სადღეგრძელო დიდხანს არ გავაგრძელოთ, როგორც ეს საქართველოში გვჩვევია და ამით არ განვაცვიფროთ და შევარყუოთ უცხოელი.

9. თანაგრძნობის გამომხატველი გამოთქმები

ადამიანებს როგორც ლხინში, ასევე ჭირშიც მართებთ ერთმანეთის გამხნეება და ნუგეშისცემა. ხშირად უნუგეშო ადამიანისთვის ერთი თბილ სიტყვაც კი საკმარისია, რომ იმედი ჩაესახოს და ადვილად დააღწიოს თავი დებრესიულ მდგომარეობას. ასეთ მძიმე სიტუაციებში უდიდესი ფუნქციური დატვირთვა ენიჭება ისეთ ფატიკურ გამონათქვამებს, როგორიცაა: იმედს ნუ დაკარგავ(თ)!; გულს ნუ გაიტეხ(თ)!; ეგ არაფერია, ნუ გემინია; რა ვუყოთ, ხდება ხოლმე; ზოგი ჭირი მარგებელია; იტალიელი შემდეგი ფრაზებით ანუგეშებს ახლობელს: non perdere la speranza; su, coraggio!; abbi coraggio!; non temere! dai, su coraggio! devi aver coraggio! და სხვები.

ავადმყოფს გასამხნეებლად შემდეგ ფრაზებს ვუბნებით: აბა შენ იცო მალე გამოჯანმრთელდი! სულ მალე კარგად იქნები; იტალიელები ავადმყოფს შემდეგი სიტყვებით ანუგეშებენ: buona guarigione! ti auguro buona guarigione!; sono sicuro di vederti presto in piedi sano e vegeto.

გარდაცვლილის ახლობლის სანუგეშოდ ხშირად ვამბობთ: ვიზიარებ შენს (თქვენს) მწუხარებას; თანაგვიგრძნობთ მწუხარებაში; ვწუხვარ; ძალიან მეწყინა; უკანასკნელი იყოს თქვენს ოჯახში და ა.შ. le mie condoliane; le nostre condoliane; la mia partecipazione; la nostra partecipazione და სხვა.

მაშასადამე, თანაგრძნობის გამომხატველი გამოთქმების რიცხვი არც თუ ისე ცოტაა ორივე ენაში. მიმაჩნია, რომ თანაგრძნობის გამოხატვისას სწორად უნდა იქნეს შერჩეული შესაფერისი მანუგეშებელი სიტყვები სხვადასხვა სახის წარუმატებლობისა და უბედურების შემთხვევაში, რათა არ დავარღვიოთ ტაქტი და კიდევ უფრო მეტად არ ვატკინოთ გული ისედაც გაჭირვებაში მყოფ პიროვნებას.

10. ქათინაურები

ძნელად თუ მოიძებნება ადამიანი, რომელსაც თავისი ნაღვაწის, სულიერი თუ ფიზიკური თვისებების შექება არ სიამოვნებდეს. აქედან გამომდინარე, ქათინაურების წარმოთქმა ფატიკური კომუნიკაციის ერთ-ერთი ყვე-

ლაზე სასიამოვნო ხერხია. როგორც ქართველი, იტალიელიც ხშირად წარმოთქვამს შემდეგ ფრაზებს: რა სიმპათიური ხარ!; რა კარგად გამოიყურები!; როგორ გიხდება ეს ვარცხნილობა, ეს კაბა და მისთანანი; რა კარგი დიასახლისი ყოფილხარ! იტალიური ქათინაურებია: *atai in buona forma!*; *sei bella! ma, che bellezza! sei simpatico!*; *questo vestito ti sta bene questa pettinatura tiva bene!*; *Come sei splendida!*;

არანაკლებ სიამოვნებს თანამოსაუბრეს მისი ინტელექტუალური თვისებებისა და წარმატებების შექება: რა ნიჭიერი ხარ!; ყოჩაღ, რა მშვენივრად მიპასუხე!; ეს რა კარგი რამ დაგიწერია!; რა მშვენიერი ხმა გაქვს!; *come sei intelligente, bravo!*; *che bella risposta, bravissimo!*; *che bella voce hai!*;

როგორც აღვნიშნეთ, ქათინაური ფატიკური კომუნიკაციის წარმართვის შესანიშნავ საშუალებას იძლევა, თუმცა მათი ხმარებისას, როგორც ყველაფერში, ზომიერებაა საჭირო, რათა თავი არ მოვაბეზროთ თანამოსაუბრეს. ერთი-ორი ტაქტიანი ქათინაური კი ნამდვილად შესანიშნავი საშუალებაა მოსაუბრის კეთილგანწყობის მოსაპოვებლად.

11. ჟესტიკულაცია, კინესიკური სიგნალები

როგორც ცნობილია, ფატიკური კომუნიკაციის დროს დიდ როლს ასრულებს კინესიკური სიგნალები, ჟესტიკულაცია. იგი ზოგჯერ ცვლის კიდეც სიტყვიერ შეტყობინებას (ტერმინი კინესიკა შემოიღო რეი ბერდუისტელმა იმ დისციპლინის აღსანიშნავად, რომელიც შეისწავლის მოსაუბრის პოზას, სახის გამომეტყველებას, თვალების მოძრაობას, რომელიც რაიმე შეტყობინებას გამოხატავს. ხშირად სიტყვიერი მისაღმების ნაცვლად შეიძლება უბრალოდ თავი დაუქნიოთ, თვალი ჩაუკრათ, გავუღიძოთ, ხელი ავუწიოთ შემხვედრ ახლობელს). „რაც უფრო სიმეტრიულია სიტუაცია, რაც უფრო ინტიმურია საუბარი, მით ნაკლებად ექსპლიციტურია სიტყვიერი შეტყობინებები“ (1).

ხელის ჩამორთმევა ცვლის რამოდენიმე ფატიკურ გამონათქვამს: გაწინობას, მადლიერების გამოხატვას, მისაღმებას. ამერიკელი ფსიქიატრი ლბერტ შეფლენი მისაღმების შემდეგ კინესიკურ მომენტებს გამოჰყოფს: 1) სახის და თვალების ორიენტაცია; 2) წარბების აწევა; 3) ხელის ჩამორთმევა; წარბების აწევა მხოლოდ ნაცნობებს შორის ხდება. იგი მიგვანიშნებს, რომ პიროვნებებს სურთ ერთმანეთთან მიახლოება ან გამოლაპარაკება.

ფრანსის ჰეისი ჟესტებს სამ კატეგორიად ჰყოფს: აუტისტური (ნეურული), ტექნიკური (სამხედრო სიგნალები, დირიჟორის ჯოხის მოძრაობა, მოძრაობის მომწესრიგებლის მოძრაობა და სხვ.) და ყოფითი ჟესტები, რომლებიც განსხვავებულია თითოეულ საზოგადოებაში. ამასთანავე, უნდა აღინიშნოს, რომ არსებობს ბიჰევიორისტული მეცნიერების ორი სკოლა: ეტიოლოგიური სკოლა შეისწავლის ემოციების გამომხატველ არავერბა-

ლურ ქცევებს. მეორე, უფრო თანამედროვე სკოლა, რომელშიც შედიან
 ეთნოლოგები და ანთროპოლოგები, შეისწავლის შესტების, როგორც
 კომუნიკაციო საშუალებების გამოყენებასა და მნიშვნელობას და თვლის
 რომ კინესიკურ სიგნალებს წამყვანი ადგილი ეთმობა ადამიანური ურთი-
 ერთობების დამყარებისას. ისევე, როგორც ფატიკური გამოთქმები, ყოფილი
 კინესიკური სიგნალებიც შესისხლხორცებული აქვს ადამიანს და ვერც
 აცნობიერებს ისე ავტომატურად იყენებს მათ. არავერბალურ ქცევას სე-
 პირი უწოდებდა შემუშავებულ და საიდუმლო კოდს, რომელიც არსად არ
 წერია და მაინც ყველა იყენებს, ყველას ესმის, ბუნებრივია, რომ „ყველა“
 ამ შემთხვევაში გულისხმობს მხოლოდ ერთი ცალკეული ერის წარმომ-
 დგენლებს, ვინაიდან ყოველ ერს თავისებური კინესიკური სიგნალები აქვს.
 ხოლო უცხოელებთან ურთიერთობისას ამ უკანასკნელთა კინესიკური ქცე-
 ვის ცოდნა და გათვალისწინება ისევე აუცილებელია, როგორც ეტიკეტის
 ნორმებისა. შესტები ყოფითი ფენომენია და განსხვავდება ყოფითი კოლ-
 ქტივების მიხედვით. ის შესტები, რომელიც ქართელებისათვის, როგორც
 ძლიერ ემოციური ერისათვის, მისაღებია, შეიძლება ბევრი სხვა ერისათვის
 გამაღიზიანებელი და შეურაცხყოფელი აღმოჩნდეს, რასაც ვერავითარ შემ-
 თხვევაში ვერ ვიტყვით იტალიელებზე. რადგან ყველასათვის ცნობილია
 რომ იტალიელები ერთ-ერთი ყველაზე შესტიკულირებადიერია მსოფლიო
 ერების წარმომადგენელთა შორის. იტალიელები ძლიერ უფროთხილდებიან
 და ინარჩუნებენ შესტებს, თვლიან მათ მათი ყოფის განუყოფელ ნაწილად
 და სასწავლო-მეთოდურ სახელმძღვანელოებშიც შეაქვთ, როგორც კომუ-
 ნიკაციის ერთ-ერთი საშუალება. იტალიური ფატიკური შესტიკულაცია
 რიცხობრივად დიდია და მოცემულ რეფერატს თან ერთვის თვალსაჩინო-
 ების სახით. ყველაზე გავრცელებულ შესტებს მიეკუთვნებიან შემდეგი სა-
 ხის კინესიკური სიგნალები: 1. „ყველაფერი რიგზეა“; 2. „რა მოხდა“? 3. ჰა-
 მის სურვილის გამოხატვა; 4. ავი თვალის საწინააღმდეგო შესტი; 5. „არა-
 ფერი გამოგივა“; 6. „ჩემთვის სულ ერთია“; 7. „ხვალ“; 8. „ზევ“; 9. ყურადღე-
 ბის მიპყრობა; 10. ჰამის სურვილის გამომხატველი შესტი; 11. დაღვეის სუ-
 რვილის გამომხატველი შესტი; 12. „ნახვამდის“; 13. „სასიამოვნოა“; 14. „მო-
 ძაველ შეხვედრამდე“; 15. „ყველაფერი რიგზეა“; 16. „საუკეთესოა, მშვენი-
 ერია“; 17. „ემშაკმაც დალაზვროს“; 18. „ვაი, რა მეშველება“; 19. „ჭკუა უნდა
 დააყოლო“; 20. „მე რა შემიძლია, მე რა ვქნა“; 21. „ცოტა აკლია“; 22. „ცო-
 ტათი გიჟია“; 23. „სახედარივით ჯიუტია“; 24. „ფუი, ეშმაკს“; 25. „ძაღლი
 და კატასავით არიან“; 26. „სულ ერთად არიან“; 27. „მორჩი რა, ერთი სა-
 ათია რაც ლაპარაკობ“; 28. „შემეშვი, თავის მომაბეზრებელი ხარ“; 29. „მო-
 მბეზრდა, აზრი არა აქვს მასზე ჩემთან ლაპარაკს“; 30. „ჩუმაღ, ბავშვებს
 სძინავთ“; 31. „დაწყნარდი, დამშვიდდი, მოთმინებას ნუ დაკარგავ“; 32. მო-
 მწყდი თავიდან, თვალით აღარ დამენახო; 33. „მოდდი, ერთი, რაღაც უნდა
 გითხრა“; 34. „ბევრი არაფერია, ისე რა“; 35. „გასინჯე, გემრიელია!“.

როგორც დავინახეთ, იტალიელებს შესტების დიდი მარაგი გააჩნია.

ხოლო რაც შეეხება ფატიკური კომუნიკაციის აღმნიშვნელ ფესტებს, მათგან, ჩემი აზრით, მიეკუთვნება მხოლოდ შემდეგი: 1. „ყველაფერი რიგზეა“; 2. „რა მოხდა, რა არის?“ (მხოლოდ იმ შემთხვევაში, თუ მას მხოლოდ საუბრის გაბმის მიზნით ვიყენებთ და არა ინფორმაციული პასუხის მოსასმენად); 3. ჭამის სურვილის გამოხატვა; 11. დაღვევის სურვილის გამოხატველი ფესტი (ეს ორი უკანასკნელიც მხოლოდ ფატიკური კომუნიკაციის დამყარების მიზნით დაპატიჟებებში ჩაითვლება); 4. ავი თვალის საწინააღმდეგო ფესტი; 12. „ნახვამდის“; 13. „სასიამოვნოა“; 14. „სალამი, მომავალ შეხვედრამდე“; 16. „საუკეთესოა, მშვენიერია“ (ქათინაური); 19. „ჭკუა უნდა დააყოლო“ (თანაგრძნობის გამოხატვა); 31. „დაწყნარდი, დამშვიდდი, მოთმინებას ნუ დაკარგავ“ (თანაგრძნობის გამოხატვა, გამხნეება); 33. „მოდი, ერთი, რაღაც უნდა გითხრა!“ 35. „გასინჯე, გემრიელია!“

ამრიგად, იტალიელთა ფესტიკულაციაში არცთუ ისე ცოტა ფესტი მოიპოვება, რომლებიც ფატიკურ კომუნიკაციას კიდევ უფრო აძლიერებს და ამდიდრებს. რაც შეეხება სხვა დანარჩენ ზემოთ მოტანილ ფესტებს, მათი აქ მოყვანა ალბათ უადგილოც იქნებოდა, რომ არ ვითვალისწინებდეთ იმას, რომ მათი არავერბალური, უსიტყვო გამოყენების შემთხვევაში, ამ ფესტების არმცოდნე ქართველი არ დაიბნეს და იტალიელის უარყოფითი განწყობილება ან ფესტით გამოხატული ინფორმაცია მისთვის გაუგებარი არ აღმოჩნდეს. რადგან, როგორც უკვე ზემოთ აღვნიშნეთ, ყველა ერს თავისი თვითმყოფადი კინესიკური სიგნალების მარაგი გააჩნია და ურიგო არ იქნებოდა თუ ქართველი ინდივიდისათვის ცნობილი იქნებოდა მათი მნიშვნელობები.

აქვე მინდა დავძინო, რომ ქართულ ყოფაში დამკვიდრებული ფესტები გარკვეულ წილად ენათესავენ იტალიურს, კერძოდ: 1. „ყველაფერი რიგზეა“; 2. „რა მოხდა, რა არის?“ 12. „ნახვამდის“; 13. „სასიამოვნოა“; 14. „სალამი, მომავალ შეხვედრამდე“; 19. „ჭკუა უნდა დააყოლო“; 31. „დაწყნარდი, დამშვიდდი, მოთმინებას ნუ დაკარგავ“ 33. „მოდი, ერთი, რაღაც უნდა გითხრა!“

ზემოთ თქმულიდან გამომდინარე, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ორი ისეთი დიდი ტემპერამენტის მქონე ერს, როგორც ქართველი და იტალიელი ერია, ფატიკური გამონათქვამების გასაძლიერებლად მოეპოვებათ კინესიკურ სიგნალთა მდიდარი მარაგი.

ზოგადი დასკვნები

ყოველივე ზემოხსენებულისგან გამომდინარეობს შემდეგი დასკვნები:

1. ქართველი და იტალიელი ერის ურთიერთობაში ახალი ერის დაწყებასთან დაკავშირებით უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება ამ ორი ერის ენისა და ყოფისათვის დამახასიათებელი თავისებურებების კვლევას.

2. ფატიკურ ფუნქციას ენის სხვა ფუნქციათა შორის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი ადგილი უჭირავს და იგი დიდ როლს ასრულებს ადამიანურ ურთიერთობათა წარმართვის საქმეში.

3. მიუხედავად იმისა, რომ ფატიკური კომუნიკაცია არ ემსახურება აზრის გაცვლა-გამოცვლას, იგი მეტად მნიშვნელოვანია, რადგან უზრუნველყოფს საუბრისას თბილი, კეთილგანწყობილი ატმოსფეროს შექმნას, რაც მეტად მნიშვნელოვანია არა მარტო ერთი ერის წარმომადგენელთა ურთიერთობაში, არამედ სხვადასხვა ერის წარმომადგენელთა კომუნიკაციისას.

4. ფატიკური კომუნიკაცია აუცილებლად მოითხოვს დათანხმების ფენომენს, რათა საუბარი ორივე მხარისათვის სასიამოვნოდ წარიმართოს.

5. ფატიკური კომუნიკაციისას უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება ჯერობის სწორად განაწილებას და მოსაუბრე ინდივიდთა ტაქტიანობის გამოჩენას.

6. იტალიელი ერის ყოფაში საუკუნეობრივი ტრადიცია არსებობს თავაზიანობისა და ტაქტის, სამეტყველო ეტიკეტის ნორმებისა, რაზეც აშკარად მეტყველებს თავაზიანი ფორმის *La forma cortese*-ს და მოწიწებით თხოვნის პირობითი კილოს *modo condizionale*-ს გამოყენება.

7. სხვა ერის წარმომადგენლებთან ურთიერთობაში თავი უნდა ავარიდოთ უხერხული და ცნობისმოყვარე კითხვების დასმას, რათა არ ვაიძულოთ ისაუბროს მისთვის არასასიამოვნო თემაზე.

8. საუბრისას მეტად მნიშვნელოვანია რეგისტრის დაცვა, რათა არ აღმოვჩნდეთ უხერხულ და კომიკურ სიტუაციაში.

9. ფატიკური კომუნიკაციის ორი სხვადასხვა დონე გამოიყოფა: ოფიციალური და არაოფიციალური და თითოეულ მათგანს მკაცრად განსაზღვრული კანონზომიერებანი ახასიათებს.

10. ფატიკური კომუნიკაციის წარმატებით განხორციელებისათვის აუცილებელია სამეტყველო ეტიკეტის ნორმების დაცვა და მიმართვისას „თავაზიანი ფორმის“ *La forma cortese*-ს გამოყენება. აგრეთვე პიროვნებათა პროფესიული წოდებებითა და მაღალი რანგის წარმომადგენელთა სათანადო ტიტულებით მოხსენიება, რაც ქართული ენისათვის, ამ მომენტისათვის, უცხო ფენომენს წარმოადგენს.

11. იტალიელი ერი ერთ-ერთი ყველაზე ჟესტიკულირებადი ერია მსოფლიო ხალხთა შორის და ისინი დიდი ეროვნული სიამაყით იყენებენ კინესიკურ სიგნალებს, როგორც მათი ყოფის განუყოფელ ფენომენს.

12. მძაფრი ემოციური ხასიათისა და მაღალი ტემპერამენტის მქონე იტალიელი ერის ყოფაში დიდი როლდენობით მოიპოვება ფატიკური კომუნიკაციისათვის დამახასიათებელი გამოთქმები.

13. სამხრეთული კლიმატისა და მსგავსი ემოციური ფსიქოტიპის იტალიელი და ქართველი ერის ყოფაში მრავალი ფატიკური კომუნიკაციის ანალოგიათა აღმოჩენა არის შესაძლებელი.

ლიტერატურა:

1. დ ე მ ტ რ ა ძ ე ი. ფატიკური კომუნიკაცია და ბრიტანულ-ქართული ყოფითი განსხვავებანი; თბილისი, 1996.

2. Ленерт У. Проблемы вопросно-ответного диалога, "Новое в лингвистике", т. XXIII.

3. Филмор Ч. Основные проблемы лексической семантики, "Новое в зарубежной лингвистике". т. XII, 1983.

4. Dizionario della lingua contemporanea "Nuovo Zingarelli" Roma, 1991.

5. Mazzetti N. Falcinelli M. "Qui Italia" - corso d'insegnamento della lingua italiana. 1993.

6. Caterinor Ch. "La lingua italiana per stranieri Perugia 1985".

7. Calarco A. Antologia della lingua italiana Roma 1987. prima edizione.

8. Calarco A. Antologia della lingua italiana seconda edizione Roma, 1990.

9. Bianca L. Manzini L. "Parole come strumento". Roma, 1989.

10. De Sanctis P.C. "Cominciamo con..." prima edizione Milano, 1995.